

Het Groene Blad

CONTACTBLAD IVN Veenendaal-Rhenen

De Kunst van het Waarnemen
Slenterpaadjes
Natuurbeleving

BELEEF DE NATUUR!

Contactpersonen werkgroepen

excursies

Jannie v.d. Linden
0318 - 522583
excursies@ivnveenendaal-rhenen.nl

mediatheek

Suze Hörchner
0318 - 513613
mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl

natuurpaden

Ida Marsman
0318 - 524696
natuurpaden@ivnveenendaal-rhenen.nl

Vogelwerkgroep

Henk van Reuler
henkvanreuler@outlook.com

werkgroep scholen V'daal

Jannie v.d. Linden
0318 - 522583
scholenwg.veenendaal@ivnveenendaal-rhenen.nl

werkgroep scholen Rhenen

Harald Arissen
0317-616705
06-83354309
haraldarissen@hotmail.com

werkgroep planten

Magda Buijs
0318 - 513641
mag.buijs@hetnet.nl

weidevogelbescherming

Roelof de Jong
0317 - 614941
jon73229@planet.nl

groene blad & internet site

Peter van Krugten
0318 - 510041
pjkvankrugten@hetnet.nl

"de Groenlingen"

John Ikkink
0318 - 506521
john.ikkink@ivnveenendaal-rhenen.nl

werkgroep PR

Cokkie Gadella
0318 550806
pr@ivnveenendaal-rhenen.nl

NatuurWerkt!

Bert Berg
0318 - 472145 of
06-33106173
bberg@hetnet.nl

bomen en openbaar groen

Carlo van de Weerd
0318 - 561134
kh.vd.weerd@hccnet.nl

"de Zwammen"

Martijn Stip
0317 - 619935
zwammen@ivnveenendaal-rhenen.nl

natuurtuin Diddersgoed

vacant

tuin "Groenhof"

vacant

Duurzaamheid

Dorthy Reijn
d.reijn@xs4all.nl

De Groenhof

In de Groenhof bevinden zich het Natuur- en Milieu Educatief Centrum (NME-centrum) en de Mediatheek.

Karel Fabritiusstraat 3, 3904TG Veenendaal. T. 0318-589555. B.g.g. Suze Hörchner, T. 0318-513613.

Openingstijden: woensdag 14 - 16 uur of na afspraak met coördinator Suze Hörchner.
Gesloten tijdens schoolvakanties én in de maanden juli en augustus.

mediatheek@ivnveenendaal-rhenen.nl, groenhof@ivnveenendaal-rhenen.nl, ghorchner@planet.nl
www.ivn.nl/afdeling/veenendaal-rhenen

Webmaster

Arie Bons, webmaster@ivnveenendaal-rhenen.nl

HUIBERS
ELECTRA B.V.
Sinds 1948

Elektrotechniek & Elektrovakzaam

Laan der techniek 3 Veenendaal
www.huiberselectra.nl Tel.: 0318 - 513245

Hado Groen Techniek
Bos Tuin en Parkmachines
Munnikenweg 155 Veenendaal / Renswoude
www.hadogroentechniek.nl
0318 - 517879 of 511006
Merkdealer van

Het Groene Blad

Van Binnen uit.

Hallo, mijn naam is Maarten van Leeuwen.

Ik ben de nieuwe voorzitter van IVN Veenendaal-Rhenen. De taken van een voorzitter werden door Huub de Kock luchtig samengevat als; vergaderingen leiden, je gezicht laten zien en nog een paar andere dingen.

Eén van die nog een paar dingen is het het schrijven van voorwoorden voor het Groene Blad.

Ik zal dit eerste voorwoord eens gebruiken met kort omschrijven hoe ik bij het IVN terecht ben gekomen.

Ik was al lid van een plaatselijke politieke partij; vooral vanuit nieuwsgierigheid naar hoe die dingen werken en een soort plichtsbesef dat stelt dat als je rond je 40ste wat zaken op orde lijkt te hebben je wel eens wat terug mag gaan doen voor de maatschappij die je daarbij geholpen heeft.

Maar na enige tijd kwam ik erachter dat ik voor een hoop lokale politieke onderwerpen niet echt veel interesse heb. En dat ik bij de onderwerpen waar ik me wel veel voor interesseer -duurzaamheid en milieu- mijn ei niet echt kwijt kon.

Zo ongeveer in dezelfde periode was ik in het gemeentehuis voor een informatieavond over wat de omgevingswet gaat worden waar ook een rollenspel gespeeld werd; je ging met een groepje mensen aan een tafeltje staan en je speelde vanuit je rol een besluitvormingsproces na. Tijdens dat rollenspel kwam er iemand bijstaan die speelde van het IVN te zijn, deze persoon begon vervolgens behoorlijk zinnige dingen te zeggen.

Dus ik begon mijn interesse in algemene politiek te verliezen ik raakte onder de indruk van de impact die 'de omgevingswet' zal gaan hebben en ik had voor het eerst iets gehoord over het IVN. Omdat ik me nog steeds maatschappelijk nuttig wilde maken maar niet meer bij een politieke partij besloot ik wat te scrollen op de Veensvrijwilligersvacaturebank en daar stond een vacature voor voorzitter van het IVN.

Ik reageerde erop en de rest is geschiedenis en hopelijk het begin van een mooie toekomst.

Veel plezier met het lezen van dit zomernummer.

Maarten van Leeuwen.

Zomer 2018

3	Maarten van Leeuwen
4	Innovator: Roelof de Jong
6	De Kunst van het Waarnemen
8	Slenterpaadjes
12	Exoten
13	Aktiviteiten
14	Natuurbeleving
18	Gerda Broere: NatuurWerkt!

COLOFON

Het Groene Blad, het contactblad voor leden en donateurs van IVN Veenendaal-Rhenen verschijnt 4 à 5 maal per jaar.

De sluitingsdatum voor het themanummer is 24 juli 2018.

Informatie uit de werkgroepen verdienen een plek in ons Groene Blad.

REDACTIE:

Nico Bosman

redactie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Foto voor- en achterpagina: Tineke Wouda

BESTUUR:

VOORZITTER:

Maarten van Leeuwen

voorzitter@ivnveenendaal-rhenen.nl

SECRETARIS:

Karel Haag, tel. 0318-501562

secretariaat@ivnveenendaal-rhenen.nl

PENNINGMEESTER:

Hanneke Baretta-Bekker,

tel. 0318 769 125

penningmeester@ivnveenendaal-rhenen.nl

NL95 INGB 0004 7381 18

t.n.v. IVN Veenendaal

installatiebedrijf
Bouman

- Waarborg installateur voor gas- en watertechnische installaties
- Dakbedekkingen
- Aanleg, onderhoud cv-installaties en gastoestellen
- Rioleringen
- Lood- en zinkwerken
- Installeren van sanitair
- Ventilatie & airco-systemen

Postbus 307, 3900 AH Veenendaal
Bezoekadres: Generatorstraat 9, 3903 LH Veenendaal
Telefoon (0318) 51 00 01, Fax (0318) 54 38 57
info@boumaninstallatie.nl
www.boumaninstallatie.nl

Lid van
UNETO-VNI

Primera
Van Walssem

VEENENDAAL | SCHERPENZEEL

boeken tijdschriften wenskaarten
cadeaukaarten kantoorartikelen
kansspelen tickets tabak

GRATIS PARKEREN

Primera Van Walssem
Dr. B. de Bruijnweg-31 - 1. 0018 514 700
primervanwalssem.nl

Primera Scharpenzeel
Dijksweg 210 - 1. 035 277 2547
primerascharpenzeel.nl

...even naar Primera

INNOVATOR

Tja, daar sta je dan als vers lid van het bestuur met de functie innovator. In een goed gesprek met het bestuur is er mandaat om in die rol aan de slag te gaan.

In mijn paar woorden tijdens de ALV sprak ik over een huis als metafoor van onze IVN afdeling Veenendaal-Rhenen. We hebben namelijk een prima huis met een uitstekend fundament. Er wonen fijne mensen. Maar zoals dat gaat vraagt een huis na zoveel tijd ook om een flinke renovatie, een nieuwe keuken, een tussenmuur er uit, dat geeft ruimte. Er kunnen nieuwe ramen worden geplaatst in een blinde muur en deuren kun je andersom laten draaien. Of een mooi tuinhuis er bij. En soms kom je bij een verbouwing dingen tegen in de kelder of een kast die je maar beter een keer kunt afsluiten, ook dat hoort bij een innovatie.

Het idee is dat ik in de komende tijd graag van jullie hoor wat goed is aan het huis, wat verf nodig heeft of wat aan grondige vernieuwing toe is. Wat helpt is dat ik daar niet om hoeft te vragen maar ideeën aangereikt krijg. Aan mij en anderen om dan te faciliteren. Doordenken op wat nodig is voor het nieuwe plan en dat samen met jou uitvoeren.

Als IVN staan we voor natuureducatie. Educatie gaat over leren. Het leren van hoe dingen functioneren. Bij ons gaat het dan vooral over hoe de natuur functioneert. Maar het gaat wat mij betreft ook over leren van ons zelf, het leren binnen ons IVN, van elkaar en van anderen. Als er ideeën

Handelskwekerij Tabakshof
Veenendaalsestraatweg 37, Elst
Tel. 0318 - 471951 / 0623484118

In elk seizoen Volop groen

Verkoop op
donderdag: 09.00-18.00 uur
vrijdag: 09.00-18.00 uur
zaterdag: 09.00-17.00 uur

Welkom bij

Wouter en Sari van Schaik

MARK *Paul* TUINEN

DISSEL B.V.
Groothandel in Sanitair & Installatiematerialen

komen zal ik vooral ook doorvragen op dat leren. Hoe gaat dat bij andere werkgroepen, bij andere IVN afdelingen? Zomaar een vraag: "Hoe zorgen we voor voldoende scholing van onze gidsen?" En vooral hoe doen we die scholing op een leuke manier wat aansluit op wat we al weten? En/of kan scholing voor gidsen ook boeiend zijn voor een groter publiek? Zodat er sprake is van scholing en van een informatieve avond voor liefhebbers? We zijn alvast uitgenodigd bij "Natuur actief". Kijk maar eens op <https://www.ivn.nl/afdeling/de-oude-ijsselstreek>.

Op internet staat een hele lijst met woorden waaraan je de innovator herkent. Tot mijn verbazing passen me inderdaad veel van de omschrijvingen. Het is wel veel maar een innovator is vrij om dingen op te pakken of te laten liggen. Heerlijk. Graag daag ik iedereen uit mij van ideeën te voorzien waar ik nieuwgierig van wordt en energie van krijg. Even nog de verbouwing, dat doe je niet alleen, dat is ook niet leuk. Ik zal naast innovator vooral ook proberen verbouwers te motiveren zelf aan de slag te gaan.

Met plezier, groeten Roelof.

Kenmerken van een innovator:

Status quo is onacceptabel: Twijfelt aan autoriteit, routine en aannames.

Nieuwsgierig: Blijft zich verbazen, verwonderen en onderzoekt alles, ziet kansen en mogelijkheden.

verder pag 5

Roelof de Jong

Intrinsiek gemotiveerd: Zelfstartend, proactief, diepe innerlijke behoefte om te verbeteren

Visionair: Toekomst gericht, groot voorstellingsvermogen, denkt in mentale plaatjes.

Fantasierijk: Speelt met ideeën, dagdroomt, denkt scenario's door.

Risicozoekend: Gaat uit de comfort zone, durft te falen, gaat gewoon door bij tegenslag.

Bewegelijk: Zoekt inspirerende omgevingen, dwaalt af en toe, bewegelijk en interactief.

Speels: Waardeert tegenstellingen en verrassingen, lacht graag en is ontspannen.

Adaptief: Past zich aan, integreert meerder mogelijkheden, open voor verandering.

Creatief: Legt onwaarschijnlijke verbindingen, stapt buiten de kaders, herformuleert ideeën.

Bedachtzaam: Denken, peinzen, afwegen, laten rijpen van problemen en oplossingen.

Herkent patronen: Heeft overzicht, herkent patronen, legt verbindingen.

Paradoxaal denker: Er is niet 1 waarheid, kan omgaan met chaos.

Leergierig: Continue op zoek naar kennis, integreert snel ideeën, goede balans tussen zoeken en Aktie

Analytisch en intuïtief: Kan goed convergent en divergent denken, goede intuïtie, zelfverzekerd.

Communicatief: Kan moeilijke concepten terugbrengen tot de essentie. Maakt snel prototypes.

Volhardend: Hoge tolerantie voor teleurstelling, leert snel van feedback, gaat gewoon door.

Doorzetter: harde werker, maakt zich nieuwe ideeën snel eigen, ziet het eindresultaat voor zich.

Themanummer 2018

Het themanummer van het Groene Blad 2018 is BIJEN.

Het aantal insecten lijkt de laatste jaren danig teruggelopen, en dat geldt zeker voor de bijen(waar ook de hommels toe behoren).

Meer dan nodig om een nummer geheel aan dit onderwerp te weiden.

Een ieder die al dan niet professioneel met de wondere insectenwereld, in bijzonder bijen, te maken heeft, er veel van afweet, anekdotes kent of gewoon eens iets vermeldenswaardigs met deze zoemende heeft meegemaakt: uw bijdrage wordt zeer gewaardeerd.

Sluitingsdatum voor dit nummer is 24 juli.

Nico Bosman

Tuin Groenhof
Tineke Wouda

Mucha restaurant

**3-gangen keuze
uit de gehele kaart € 27,⁵⁰
inclusief brood met aioli en olijven!**
(m.u.v. gerechten met een meerprijs)

Reserveren?
www.restaurantmucha.nl
of 0318-505533

De Sterke Arm 1 • 3901 EK Veenendaal

De kunst van het waarnemen

Bram Mabelis

Kijk eens, meneer Bram, wat ik gevonden heb? De peuter liet me een steentje zien. Ik had het niet opgemerkt. Het lijkt er soms op dat jonge kinderen meer zien dan wij. Ze zijn ontvankelijk voor allerlei indrukken. Bij het ouder worden gaan zij indrukken meer naar betekenis selecteren. We bezien de werkelijkheid dan meer door de bril van onze behoeften. We kunnen dan ook eigenlijk pas spreken van waarnemen als indrukken op grond van ervaring kunnen worden begrepen.

De zintuigen van een baby zijn opmerkelijk goed ontwikkeld. Hij kan zien, horen, ruiken en is gevoelig voor aanraking en pijn. Bewegende en contrasterende voorwerpen trekken de meeste aandacht. Door ervaring leert een baby visuele prikkels, zoals vorm en kleur, in verband te brengen met tast-, geur- en smaakprikkel. Ze weten nog nauwelijks waar ze naar kijken, maar ze staan wel open voor allerlei indrukken. Als peuter kan hij open, ontspannen en in het moment naar de dingen kijken en ze betasten. Hij kan nog ongefilterd zien; het wordt nog niet gestuurd door al aanwezige kennis. Geleidelijk aan wordt een voorwerp in een zinvol verband herkend en gelokaliseerd.

Van zien naar waarnemen

Voorwerpen krijgen een betekenis. Pas als het kind leert spreken zullen zijn ervaringen leiden tot gedachten. Dan komen de vragen: 'Waarom?' Aanvankelijk hebben die vragen alleen betrekking op eigen directe ervaringen en waarnemingen. Bij het ouder worden gaan ook die van anderen een rol spelen. De vele indrukken worden naar betekenis geselecteerd. We merken vooral datgene op dat we van belang vinden. Bij het gewaar worden van iets spelen doorgaans meer zintuigen een rol dan alleen de ogen. Door toenemende kennis en ervaring leren we steeds beter waarnemen. We krijgen meer oog voor de verschillende aspecten van een object. We zien bijvoorbeeld een braam en krijgen de smaak ervan al in de mond, althans als we eerder ervaren hebben hoe die smaakt. Geuren kunnen we ons eveneens goed herinneren, al hebben we er vrijwel geen woorden voor. Hoe ruikt verse koffie? Precies, naar verse koffie.

Van directe waarneming naar het waarnemen van relaties

Is het mogelijk een object waar te nemen naar zijn eigen aard zonder te denken aan de betekenis die het voor ons zou kunnen hebben, dus zonder te denken of iets nuttig of schadelijk is en zonder te oordelen of iets mooi of lelijk is? We zouden bijvoorbeeld in sprakeloze verwondering naar de structuur, de vorm en de kleur van een bloem kunnen kijken zonder erbij te denken. Het zijn wellicht korte momenten waarin we taalloos kunnen waarnemen. Als we langer blijven kijken, dan zien we wellicht een honingbij komen aanvliegen die zich te goed doet aan de nectar van de bloem. En dat zij vervolgens een andere bloem bezoekt die er geheel anders uitziet. Kennelijk is ze niet erg kieskeurig. Een andere soort bij blijkt zich wel te beperken tot

eenzelfde soort bloemen. Deze soort zou door zijn specialisatie kwetsbaarder kunnen zijn dan de soort die meer voedselbronnen tot zijn beschikking heeft. Als we de plek verlaten en verder het terrein inlopen zien we dat de plant die we net hebben bekeken slechts op enkele plekken voorkomt. Kennelijk hebben deze plekken een gelijksoortige bodem en microklimaat. Nog zonder dat we iets hebben benoemd kunnen we een indruk krijgen van relaties tussen soorten en van soorten met de omgeving.

Kennis en ervaring

Voor het maken van onderscheid is het handig om individuen in te delen in categorieën en ze een soortnaam te geven. Het dwingt ons te letten op soortspecifieke kenmerken. Het vergroot onze kennis, maar we zouden daarbij het wezenlijke van het individu uit het oog kunnen verliezen. We richten ons al gauw op het gebruik dat we van een soort zouden kunnen maken, bijvoorbeeld of een paddenstoel al of niet eetbaar is. Bij het verzamelen ervan is het van belang dat we de eetbare Parelamaniet kunnen onderscheiden van de giftige Panteramaniet. Met laatstgenoemde soort kun je beter geen ervaring opdoen. Nu halen we ons voedsel doorgaans uit de winkel, maar ver van de bewoonde wereld is dat niet mogelijk. In het binnenland van Suriname was ik dan ook geheel afhankelijk van de kennis en het waarnemingsvermogen van een indiaan waarmee ik op pad was. Hij was zeer alert en lette niet alleen op soorten die voedsel of medicijnen kunnen opleveren, maar ook op geluiden die van belang kunnen zijn. De indiaan was dan ook zwijgzaam, al slaakte hij een keer een luide kreet om te waarschuwen: 'mieren!'. Hij had ze nog niet gezien, maar had wel kwetterende miervogels gehoord. Deze vogels begeleiden vaak trekmiëren op een rooftocht om vluchtende insecten weg te kunnen pikken. De colonne trekmiëren kwam recht op onze voedselvoorraad af. Deze was slechts beschermd door een afdakje tegen de regen. Door met zand naar de voorhoede van de colonne te gooien konden we de mieren om ons kampje heen leiden.

Kennis van geluiden kan ook op andere wijze van pas komen. Op een keer liep ik met een vriend door een uitgestrekt natuurgebied, dat we geen van beiden kenden. Het was zeer heet. Op een gegeven moment stelde ik voor naar een meertje te lopen dat op nog geen kilometer afstand zou moeten liggen. Mijn vriend vroeg verbaasd: 'Hoe weet je dat daar een meertje ligt. Je zei dat het onbekend terrein voor je is. Heb je thuis een plattegrond bekeken?' Antwoord: '-nee' 'Hoe weet je dat dan?' Antwoord: 'Ik hoorde een meerkoet'.

Gezien, maar niet waargenomen

Je kunt iets zien zonder het gewaar te worden. Een voorbeeld: Tijdens een feest zag ik een man vol enthousiasme met een vrouw praten. Het ging ongetwijfeld over zijn onderzoek. Hij zag de vrouw wel, maar nam niet waar dat haar gezicht wit wegtrok en ze bijna flauw viel. Doordat ik bij het stel ging staan kon ze op tijd weglopen. De man zag haar wel, maar had haar niet waargenomen.

Een ander voorbeeld: Tijdens een strenge winter liep ik ooit eens door een drukke stad waarvan de stoeptegels plaatselijk bedekt waren door een dun laagje ijs. Voetgangers liepen voorzichtig om niet uit te glijden. Ze hadden het ijslaagje gezien, maar de ijsbloemfiguren, die op sommige plaatsen waren ontstaan, niet waargenomen. Ik heb althans geen voorbijganger gezien die aandacht had voor de fraaie figuren (zie foto).

Ijs gezien, maar ijsfiguren niet waargenomen.

Een derde voorbeeld: In het Poolse Nationale Park Karkonosze liep ik jaren geleden door een dood sparrenbos. De brede weg leidde naar een bekend uitzichtpunt. Onderweg kwam ik een grote groep schoolkinderen tegen, die druk met elkaar aan het praten waren. Ongetwijfeld een schoolreisje. Ik hield ze tegen om naar hun mening over het dode bos te vragen. Ze keken toen verbaasd om zich heen en merkten toen pas dat alle bomen dood waren. Ze hadden wel enkele dode bomen gezien, maar het dode bos niet waargenomen.

Enkele dode bomen gezien, maar het dode bos niet waargenomen.

Foto Bram Mabelis

Waarnemingsartefacten

De Bergweg in Amerongen lijkt langer als je er tegenop fietst dan wanneer je ervan afdaalt. De lengte van de weg kun je verkorten door te denken aan iets waar je naar verlangt, bijvoorbeeld naar een biertje. Waarnemingen kunnen ook beïnvloed worden door het weer. Op een zonnige dag beoordelen we een situatie meestal anders dan op een sombere regendag. Ook de indruk van kleuren kunnen veranderen onder invloed van het licht of naburige kleuren. Meer uitzonderlijk is de situatie waarin mensen bij het zien van verschillende gezichten steeds eenzelfde persoon menen te herkennen. Vermoedelijk is er dan sprake van een soort hyperactiviteit van een zeer specifiek onderdeel van het geheugen.

We kunnen ook iets zien wat er niet is. Zo zag ik jaren geleden vanuit mijn ziekenhuisbed dat een mannetjesleeuw zijn kop om de kamerdeur stak. Ik zei toen tegen het personeel dat ik geen leeuw op mijn kamer tolereerde en dat ze de directeur moesten waarschuwen.

Hoe betrouwbaar zijn onze waarnemingen als ze zo gemakkelijk beïnvloed kunnen worden door pijnstillende middelen?

Het volgende voorval laat zien dat waarnemingen ook vervormd kunnen worden onder invloed van gevoelens. Tijdens een lange boswandeling zag ik ooit eens twee berken met elkaar paren. Het wond me zelfs op. Dat zegt natuurlijk meer over mijn toenmalige gemoedstoestand dan over het gedrag van de berken. Hieruit blijkt dat waarnemingen vervormd kunnen worden tot voorstellingen overeenkomstig onze begeerten.

Leren waarnemen

Als je goed kunt zien betekent dat nog niet dat je ook goed kunt waarnemen. Om goed te kunnen waarnemen zullen we al onze zintuigen moeten gebruiken. Daar is oefening voor nodig. Als een zintuig niet goed functioneert dan zullen we andere zintuigen beter moeten ontwikkelen om goed te kunnen waarnemen. Een blinde beweerde zelfs dat hij mieren tot op het genus kon determineren. Hij was in deze insecten geïnteresseerd ook al had hij ze nog nooit gezien, want hij was blind geboren. Ik heb hem toen getest met mieren van het geslacht *Camponotus*, *Formica*, *Lasius* en *Myrmica*. De mier die ik hem aanreikte, betastte hij voorzichtig met de vingers en rook er af en toe even aan. Hij bleek ze daarna feilloos op naam te kunnen brengen. Goede waarnemers kunnen waarschuwend signalen geven voor achteruitgang van onze gezondheid en toeneemende verontreiniging van onze leefomgeving. Biologen hebben bijvoorbeeld uit het verdwijnen van bepaalde korstmossen afgeleid dat de luchtkwaliteit verslechterde. Deze soorten werden gebruikt als indicator voor luchtverontreiniging. Evenzo kon het verdwijnen van veel andere soorten planten en dieren worden toegeschreven aan de hoge atmosferische stikstofdepositie en de invloed van bemesting met gier, waardoor enkele soorten (zoals brandnetel en braam) andere soorten overwoekeren. Ook kunnen veranderingen in de verspreidingsarealen van soorten ons wijzen op de gevolgen van klimaatverandering. Om goed te kunnen waarnemen zijn kennis en ervaring nodig. Kennis kunnen we gemakkelijker dan vroeger verwerven via internet en de TV, maar de tijd die we besteden om kennis te verwerven door ervaring zou weleens minder kunnen zijn dan vroeger. Onderzoekresultaten met betrekking tot de tijd die kinderen besteden aan mobiele apparatuur ten opzichte van het buiten spelen of het doorbrengen in de vrije natuur geven te denken.¹ Door kennis en ervaring leer je beter waar te nemen, hetgeen kan leiden tot meer waardering en respect. Zou het daarom niet beter zijn om kinderen eerst te leren iets goed waar te nemen alvorens het te benoemen? Men beweert dat sommige volwassenen ziende blind en horende doof zijn. Valt daar nog iets aan te verbeteren?

Noot

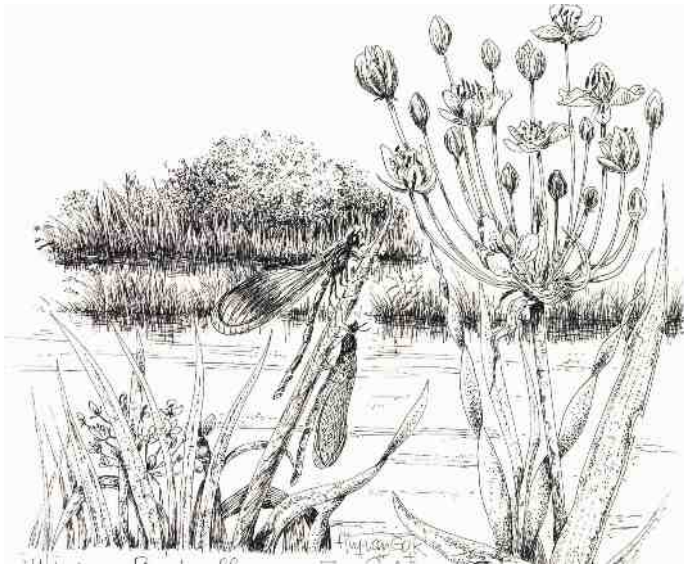
¹ Zie: J. Verboom & U. Meier, *Teenagers and biodiversity: Worlds apart? An essay on young people's views on nature and the role it will play in their future*. Wageningen: Alterra 2004, en: A.A. Mabelis, *Vrijtijdsbesteding van kinderen*. NME Podium-Opinie A.A., 2014.

Dr. A.A. Mabelis, gedragsecoloog, is gastmedewerker van Alterra, Wageningen – UR.

Slenterpaadjes

Slenterpaadjes Zomer 2018.

Terwijl ik dit schrijf, is de lente net in alle hevigheid losgebarsten. Een en al bloesem en teer groen! Het zomers gevoel heb ik al, want het is 25 graden en dat in april! Langs de bermen zie je steeds meer dat gemeenten bermen inzaaien met wilde bloemen. Dit doet je denken aan vroeger, de korenvelden met papavers, met korenbloemen en margrietten. De landbouw doet ook mee, langs de randen met hun landbouwgewassen, overal veel soorten wilde bloemen. De bijen, vlinders en de vele insecten doen er hun voordeel mee. Zo blijven er meer soorten in stand; want het is nog steeds voor veel dieren vijf voor twaalf. De ruige klapproos dankt haar naam aan een oud kinderspelletje. Je kunt een bloemblad tot een bolletje vouwen en vervolgens kapotslaan tegen je voorhoofd, of de rug van je hand. De samengeperste lucht doet het zakje met een klap openspringen. Zo komt de klapproos aan haar naam. De grote klapproos treedt vooral op als pionier op opengewerkte taluds.

Aly van Eijk

Vroeger was het voor de imker een zegen als de blauwe bloemen massaal de roggevelen kleurden, ze stond ook bekend als roggebloem. Korenbloemen zijn uitstekende leveranciers van nectar en stuifmeel voor de bijen. Rogge en korenbloemen kunnen niet zonder elkaar; via hun wortels wisselen zij stoffen uit, waardoor beiden beter gedijen. Dit verschijnsel noemt men symbiose, bomen en paddenstoelen hebben het zelfde. Ze kunnen niet zonder elkaar. Bij oogstfeesten vindt men dit terug, in de vorm van goudgele halmen, samen met de azuurblauwe korenbloemen. Aan het azuurblauw heeft de bloem ook zijn latijnse naam te danken. Door overbemesting en zaadreinigers zijn de wilde bloemen toen uit de akkers verdwenen. Korenbloemen werden al eeuwenlang gebruikt om oogziekten te genezen, natuurlijk kwam er ook een soort bokgeloof aan te pas. Men vond de blauwe korenbloem geschikt voor blauwe ogen en de bruine weegbreebloemen voor bruine ogen!

Toch helpen koren bloemen wel vaak bij oogklachten. Korenbloemwater is een goed schoonmaakmiddel om ogen uit te wassen. Sommige oogklachten ontstaan door stof en

vuil. Ook voor inwendig gebruik is de korenbloem goed, 20 gram plant, zonder wortel, op één liter water, 10 minuten zachtjes koken, laten afkoelen en opdrinken. Voor reuma patiënten is de pijn een beetje dragelijk maar het schijnt ook de haargroei te bevorderen. Kalmerend voor de zenuwen. Voor insectenbeten geneest de plant snel de pijn en er komt geen zwelling. (Mijn dank aan Klazien uit Zalk, dat was een wijze vrouw!)

De "Blauwe Kamer" is een waar paradijs voor mens en dier. Zo zijn er de koniksparden en de galloways, de wilde runderen. Het blijft altijd een schitterend gezicht als je zo'n kudde bijeen ziet. Ook langs het water, de schitterende zwanenbloemen, een overblijvende plant, die enig in haar soort is. Vroeger zag men dat zwanen graag hun nesten bouwden tussen de stevige wortelstokken. Tussen de wortels spoelt er van alles tussen aan plantenresten; de zwanen kwamen op deze manier nog al makkelijk aan hun kostje. In Nederland is het een beschermde plant. Omdat ze beschermd is ging het vrij goed met deze plant, maar door verlanding in beschermde gebieden sterft de plant daar uit. De bloeiende kattenstaarten en langs de oevers van de rijn het zwarte mosterdzaad; hoezo zwart, de bloemen zijn echt knallend geel van kleur. Opvallend is dat één minuscuul zaadje kan uitgroeien tot een metershoge plant en dan meteen haar hele levenscyclus heeft voltooid. Een meel gemaakt, van zwarte mosterd kun je tegen reuma en huidaandoeningen gebruiken.

Mijn merelechtepaar heeft inmiddels haar tweede nest afgeleverd. Er zitten totaal onbeholpen babyvogels te stuntelen, te wiebelen op een takje. Ze zijn nog niet vliegvlug. Hun staartje moet nog verder ontwikkelen. Wanneer er onraad is slaan de ouders meteen alarm. Waarop de jonkies meteen doodstil blijven zitten. Voor een eventuele rover is het dan een hapklare brok geworden. De ouders voeren dan woeste aanvallen uit; soms redden ze het dan, maar vaak niet. Mijn "binnenkat" ziet dit allemaal met lede ogen aan..... op de tafel die voor het raam staat. Goed uitzicht, dat wel!

Alv van Eijk

In de zomer hebben de oeverzwaluwen hun nesten in de min of meer steile hellingen gebouwd. De hellingen van zand of klei moeten wel in de buurt van een water of rietland liggen. Ze jagen het liefst 's avonds boven het water waar ze de gevleugelde insecten vangen, alles wat vleugels heeft eten ze. Broeden doen ze in kolonies, ze graven hun nest met behulp van snavels en poten. Een horizontale gang van 60 tot 80 centimeter lengte in een glooiing van bijvoorbeeld een zandafgraving. Voeger zaten er veel bij Kwintelooyen, toen het nog er een echte steile wanden waren. Aan het einde van de tunnel is er een kleine ruimte; wat het eigenlijke broedgedeelte is. Net als bij het ijsvogeltje. Het broeden duurt vanaf half mei tot eind juli en het legsel bestaat gewoonlijk uit vijf eieren. Na twaalf tot veertien dagen, blijven de jongen zestien tot negentien dag in het nest. Ze verlaten vrij vroeg de kraamkamer om uitstapjes te maken in de gang. Ze hebben twee broedsels per jaar en de jongen komen het jaar er op niet altijd terug in de zelfde kolonie. Ze kunnen samen met andere jonge vogels een nieuwe kolonie stichten.

We hebben nog meer zwaluwsoorten. De boerenzwaluw, één van de meest algemene soorten bij ons. Ze zijn goed te herkennen aan de blauw-zwarte metaalkleurige bovendeelen. De roodbruine keel en voorhoofd en aan de twee lange buitenstaartpennen, die ver buiten de slagpennen van de vleugels uitsteken. Ze zijn het liefste in de omgeving van uitgestrekte open gebieden. Hier vinden ze ook vaak hun broedplaatsen, zoals stallen en schuren. Als ze maar in en uit kunnen vliegen. Ook zij vangen alles tijdens hun vlucht, allerlei kleine diertjes. Hun nest is half tot kwartrond, die bestaan uit een verzameling vochtige kluitjes aarde, die vermengd zijn met speeksel en kleine stukjes stro, veertjes en haartjes.

Het broeden vindt plaats van half april tot half september, meestal hebben ze vijf eieren en de broedduur is twaalf tot veertien dagen. Wanneer de jongen drie weken oud zijn, vliegen ze uit, maar worden nog wel door de ouders ge-

Aly van Eijk

voerd. Ze gaan nog wel terug naar het ouderlijk nest om met de ouders te overnachten. Als ze eenmaal onafhankelijk zijn, verzamelen ze zich 's avonds in het riet of in laag geboomte om er de nacht door te brengen. Eén heel oud gezegde in ons land is: Eén zwaluw maakt nog geen zomer. Ik wens U allen een mooie zomer toe.

Kijk en geniet.

Aly van Eijk.

Konikpaarden, Aly van Eijk

EEN GRENS

POSTBUS 1045 6801 BA ARNHEM

IS EIGENLIJK EEN WENS

OM VERDER TE GAAN

Loesje

Een Grens ..

Een grens is eigenlijk een wens om verder te gaan. Jullie kennen die poster van Loesje wel. Het is wat drie buur-afdelingen van IVN en afdeling van KNNV ook dachten. Laten we eens over elkaars grens kijken.

Elke afdeling heeft wel iets speciaals dat ze met anderen willen delen.

IVN afdeling Ede

IVN afdeling Veenendaal-Rhenen

IVN afdeling Zuidwest Veluwezoom

En KNNV afdeling Wageningen en Omstreken..

De afdelingen hebben elk een plek gezocht die leuk of inspirerend is voor leden van hun buur-afdelingen. Elke afdeling nodigt u hieronder uit om mee te gaan:

IVN Veenendaal-Rhenen, Landgoed Remmerstein op zaterdag 2 juni, met instemming van de baronnessen Bentinck. Rondleidingen door leden van de werkgroep 'Natuur Werkt' die onder de bezielende leiding van tuinbaas Michiel Almekinders, op het landgoed werkt. Zij vertellen wat er aan bijzonderheden te zien valt. Zie ook de site 'landgoedremmerstein.nl'.

Vertrektijd 14.00 uur Oude Veensegrindweg 15, 3911 TA Rhenen

IVN Ede, Wekeromse Zand met de Celtic Fields op zaterdag 30 juni. Zij organiseren een wandeling door het gebied met een pauzemoment bij de ijzertijdboerderij naast de Celtic Fields.

Vertrektijd 14.00 uur vanaf de hoofdingang aan de Lichtenvoordseweg (achter de voormalige vuilstort) N52 5 56 8 E 5 41 46.1

IVN Zuidwest Veluwezoom, Renkums Beekdal op zaterdag 22 september. Rondleidingen door leden van de werkgroep 'Sprengen en Beken' vanuit het informatiecentrum Renkums Beekdal. Tijdstip volgt nog.

KNNV Wageningen en omstreken, Laag Wolfheze datum en tijdstip volgt nog.

Leden van diverse werkgroepen laten zien hoe zij inventariseren welke planten, dieren, vogels en insecten in het gebied voorkomen.

Deze uitnodiging is bedoeld voor leden/donateurs van de genoemde afdelingen.

Opgave Remmerstein voor 30 mei per mail bij ernst.v.rijssel@gmail.com

Opgave Wekeromse Zand voor 27 juni per mail bij Inez Post, inez.post@kpnmail.nl.

Mediatheek

Nieuws uit de mediatheek

Er zijn weer een aantal nieuwe aanwinsten in de mediatheek. Ze liggen ter inzage en te leen op de tafels met nieuwe aankopen. Ik wil er op een paar de aandacht vestigen.

Uitgaven van het IVN:

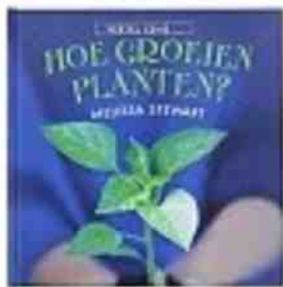
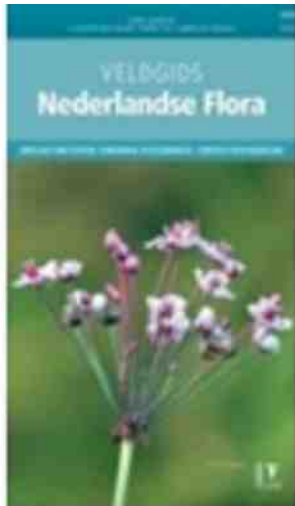
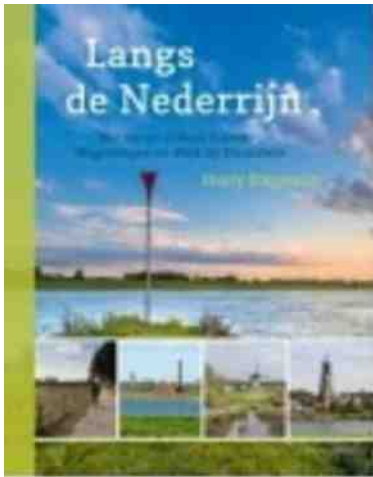
Het Stadsjungle boek € 7,95

Natuur vind je niet alleen in bossen, oceanen en andere wildernissen, maar ook dicht bij, midden in de stad. Tussen de stoeptegels, aan de muur of verstopt in steen is van alles te zien en te beleven. Het stadsjungleboek laat je met een nieuwe blik naar de stad kijken. Stadsecoloog Diny Tubbing vertelt over de natuur die haar eigen plek in de stad opeist en daarnaast staat het boek boordevol natuurtips voor wilde stadsactiviteiten.

Hoe groeien planten € 7,25

In dit informatieve kinderboek leren kinderen hoe planten groeien. Je kunt er van alles in lezen over wortels, bloemen, stuifmeel en bladeren. In de lente schieten er overal scheuten op uit de grond. Met behulp van water en zonlicht maakt de nieuwe plant voedsel om verder te groeien.

Voor kinderen van ongeveer 9 t/m 12.

Uitgaven van het KNNV:

Veldgids Nederlandse Flora - Auteur: Henk Eggelte € 39,95

Met deze flora breng je zonder al te veel voorkennis alle plantensoorten makkelijk op naam aan de hand van een toegankelijke methode. De focus ligt op waarneembare veldkenmerken wat ideaal is voor beginners. Gevorderden vinden de verschillen tussen soorten in één oogopslag terug. Dat is vooral handig in het veld.

Langs de Nederrijn - Auteur: Harry Stegeman € 29,95

Ontdek het rivierenland! Een prachtig lees- en kijkboek over natuur en cultuur tussen Wageningen en Wijk bij Duurstede en een aantrekkelijk portret van het karakteristieke rivierenland: Veluwezoom, Gelderse Vallei, Utrechtse Heu-

velrug en Kromme Rijngebied en de Betuwe. Met suggesties voor mooie wandelingen en fietstochten.

Kijk voor meer uitgaven van het KNNV op de website: www.knnvuitgeverij.nl/NL/uitgeverij

Alle uitgaven van het KNNV kunt u bestellen via de mediatheek. Als lid van het IVN krijgt u 10% korting. De mediatheek krijgt de boeken met extra korting. Dus als u bij de mediatheek bestelt, steunt u onze IVN-afdeling. Stuur uw bestelling naar Suze Hörchner: ghorchner@planet.nl. U krijgt bericht wanneer de boeken binnen zijn.

Zoeken in de catalogus van de mediatheek op de Groenhof is heel gemakkelijk:

Ga naar; <https://ivnveenendaal.auralibrary.nl/auraic.aspx> en klik in de linker kolom op zoeken of uitgebreid zoeken. Houdt er rekening mee dat het enige tijd duurt tot de aanwinsten in de catalogus zijn ingevoerd.

Suze Hörchner

Vlindereitjes
Tineke Wouda

EkoPlaza
Uw biologische supermarkt
in Veenendaal

Ook voor uw glutenvrije -
en dieetproducten.

EkoPlaza,
Pr. Bernhardlaan 1, Tel. 0318-516537

MEENT & BOUMAN | kunst met bloemen
business & at home

davidsplein 11 3905 az veenendaal
0318-510106 info@meent-bouman.nl
www.meent-bouman.nl

Exoten

Exoten, wat moeten we ermee

Er wordt op diverse plekken aandacht gevraagd voor exoten. Afhankelijk van de auteur betreft het een bepaalde soort, soms een dier dan weer een plant, soms enkele soorten. Het lijkt mij goed om als KNNV iets meer van exoten te weten zodat we er een zinnige discussie over kunnen voeren. De stichting RAVON publiceert vier keer per jaar de nieuwsbrief 'kijk op exoten'. De KNNV participeert in dit project en een exotenoeverzicht is te vinden op <https://www.knnv.nl/meld-invasieve-soorten>.

Wat zijn exoten

Een internationale definitie van een exoot is: 'een soort die door wordt waargenomen buiten zijn natuurlijk verspreidingsgebied, het gebied waarbinnen de soort is geëvalueerd en zich zelfstandig heeft kunnen verspreiden.'

Een belangrijk deel van de exoten is moedwillig geïntroduceerd als verfraaiing van tuinen en parken. Er horen zowel planten toe als vogels en dieren die in afgesloten ruimten worden gehouden. We kennen ze als tuin- en stinzenplanten en parkvogels en vinden ze vaak een verrijking. Deels zijn ze direct in de natuur geïntroduceerd als bosplantsoen of jachtwild vanwege gewenste eigenschappen.

Bosplantsoen, wild en (stinzen)planten die zich al honderd jaar of meer in de natuur weten te handhaven worden inmiddels tot onze natuurlijke flora en fauna gerekend.

De afgelopen jaren wordt er in toenemende mate gebruik gemaakt van 'natuurlijke' bestrijding van ziekten en plagen. Het bleek een succes in de teelten onder glas om de hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen te beperken of de bestuiving te verbeteren. De gedeeltelijk uit het buitenland verzamelde bestrijders laten zich echter niet opsluiten binnen de kassen.

Invasieve exoten in Nederland

Een beperkt aantal exoten weten zich, eventueel na ontsnapping, in onze natuur sterk uit te breiden. Ze kunnen gaan concurreren met natuurlijke soorten of zorgen op andere manieren voor overlast. Het beheersen van deze soorten is lastig en kan behoorlijk kostbaar zijn. Denk daarbij aan de Amerikaanse vogelkers en velen van ons zullen nog positieve herinneringen hebben aan deze mooi bloeiende struik met kleurrijke bessen. Dat ook onze vogels deze bessen lekker vinden draagt bij aan de verspreiding. Bestrijding door afzagen heeft geen zin vanwege de hergroei en uitgraven is lastig vanwege de dikke en diepe worteling. Bij de vogels is de Nijlgans de meest bekende exoot die velen graag kwijt zouden zijn.

De buitenlandse ervaringen met de introductie van planten en dieren kent diverse voorbeelden van ongebreidelde verspreiding en bedreiging van de plaatselijke flora of fauna. Denk daarbij aan de introductie van het konijn in Australië en Nieuw Zeeland en aan de grijze eekhoorn in Engeland.

Papavers en margrietten
Aly van Eijk

Invasieve exoten moeten dus bestreden worden en liefst in een zo vroeg mogelijk stadium. Beheersing van deze soorten is vrijwel onmogelijk dus zouden ze moeten worden uitgeroeid.

Ervaring met bestrijding van exoten

In Nederland is de meeste ervaring opgedaan met de bestrijding van Amerikaanse vogelkers. Diverse natuurorganisaties zijn, al dan niet met hulp van vrijwilligers, de strijd aangegaan. Het kost veel tijd en geld maar plaatselijk wordt wel resultaat geboekt met het terugdringen van deze soort. Minder verspreid maar zeker zo hinderlijk zijn soorten als Japanse duizendknoop, reuzen bereklauw en de reuze balsemien. De Japanse duizendknoop wortelt met vlezige wortels op 20-30 cm diepte maar wortelt bij vochtgebrek door tot aan het grondwater. Omdat de wortels ook gebouwen en bestrating aantasten is het wel de belangrijkste om uit te roeien. De soort is gelukkig steriel en verspreid zich dus niet via zaad maar restjes van de plant en de wortels die elders terecht komen zorgen wel voor verspreiding. De reuzen bereklauw is bekend vanwege de blaarvorming die kan optreden na aanraking. Snel afwassen en afdekken voor zonlicht kan blaarvorming grotendeels voorkomen. Dat is belangrijke kennis voor mensen die deze planten gaan afmaaien of liever nog uitsteken.

Op het landgoed Remmerstein komen de meest bekende invasieve exoten, bestrijding is onderdeel van de taak van werkgroep Natuur Werkt van IVN Veenendaal-Rhenen. De ervaring die de laatste jaren bij de bestrijding is opgedaan helpt om effectiever te worden. Het belangrijkste voor bredere bestrijding is echter het werven en organiseren van vrijwilligers. Het IVN Zuidwest Veluwezoom heeft inmiddels de 1e groep bestrijders geformeerd en ik ben heel benieuwd naar de resultaten die ze bereiken.

Mensen die willen helpen organiseren en bestrijden zal ik graag informeren over de mogelijkheden.

Ernst van Rijssel, lid van IVN Veenendaal-Rhenen/KNNV Wageningen-ee

LEPPERS
ZONWERING
VEENENDAAL

Leppers Zonwering B.V.
Nieuweweg 85
3905 LH Veenendaal
Telefoon 0318-517565
Fax: 0318-543260

BTW nr. 8099.91.998.B01
ING bank
IBAN: NL30INGB0651914558
K.v.K.: 30058732
E-mail: info@leppers.nl

Activiteiten

Veenendaal-Rhenen

zaterdag 26 mei thema: "In de Groene Grens" duur: van 10:00 uur tot 12:00 uur start: Veenendaal Oost, Ingang van Groene Grens net iets ten zuiden van Dragonderweg 23, nabij hoek Dragonderweg/Meentdijk gids: Carlo van de Weerd

dinsdag 29 mei
thema: "Blauwe Hel" – moerasflora duur: van 19:00 uur tot 20:30 uur vertrekpunt: Veenendaal: Hoek Wageningselaan /Generatorstr. gidsen: Dorthy Reijn, Willemien Wildeman, Aly van Eijk LET OP: - maximaal 16 personen - opgeven: (06 – 11 16 84 31) of d.reijn@xs4all.nl - bij verhindering afmelden - laarzen noodzakelijk!
dinsdag 5 juni thema: "Blauwe Hel" – moerasflora duur: van 19:00 uur tot 20:30 uur vertrekpunt: Veenendaal: Hoek Wageningselaan /Generatorstr. gidsen: Dorthy Reijn, Willemien Wildeman, Aly van Eijk LET OP: - maximaal 16 personen - opgeven: (06 – 11 16 84 31) of d.reijn@xs4all.nl - bij verhindering afmelden - laarzen noodzakelijk!

zaterdag 9 juni thema: nationale IVN "Slootjesdag" voor jong en oud duur: 10:00 tot 12:00 uur plaats: Veenendaal: Groeneveldselaan, tegenover de Surfvijver gids: Jannie van der Linden + scholenwerkgroep

zaterdag 21 juli thema: "Kwintelooyen" – vlinders, libellen en andere insecten duur: van 14:00 uur tot 16:00 uur vertrekpunt: Rhenen, parkeerplaats natuurgebied Kwintelooyen Oude Veensegrindweg, 3911TA gidsen: Carlo van de Weerd

Kasteelpark Renswoude Woensdag 25 juli Woensdag 1 augustus Woensdag 8 augustus duur: van 13:30 tot 15:00 uur start: parkeerplaats "Grebbein" bij de rotonde Arnhemseweg (N224 – hm 23,9) gidsen: Ria & Rob van de Bor, 0318573489

Natuurtuin Diddersgoed openingstijden VEENENDAAL, hoek Goudvink/Ruisseveen 9 (achter de boerderij). Parkeeren bij Tennisvereniging Veenendaal West Open van 15:00 tot 16:00 uur.

zon 27 mei Gerrit van Leeuwen, Bert Budding.
zon 10 juni Bert Budding.
zat 23 juni Cokkie Gadella.
zon 24 juni Jannie van der Linden, Bert Budding.
zon 29 juli Gerrit van Leeuwen, Cokkie Gadella.
zon 26 aug. Gerrit van Leeuwen

Ede

Juni

Vr 1
Vleermuisexcursie 21.30 uur Huis Hoekelum,,Edeseweg Ede-Bennekom. Bij regen gaat de excursie niet door. Wiebe Verbaan 0318611947

Za 9
De seizoenen van het Bennekomse Bos. 10.00 uur slagboom aan het eind van de Hullenberglaan in Bennekom. Arjen Barten 0318430659

Zo 10
Waterbeestjes vangen voor jong en oud. 14.00 uur P-plaats Horalaan 1e rechts 800m vanaf Edeseweg in Ede. Wiebe Verbaan 0318611947; Joke Veltkamp 0317420703;

Za 16
Kabouterwandeling voor kleuters en (groot)ouders. 14.00 uur oprit Born, Bornweg 12, Bennekom; €1 p/kind. Opgave uiterlijk 15 juni via kabouterwandeling@ivn-edel.nl

Za 16
Prachtige Fietstocht/wandeling door het Binnenveld. 13:30 uur vanaf Zorgboerderij de Oordhoeve, Maanderbroekweg 10. Roel Bakker /Christ Elsten 0318413797

Zo 17
Zomerwandeling omgeving Bosbeek. 14:00 uur Vanaf NIVON huis Bosbeekweg 19-21, Bennekom. Jeltje Zeelenberg 0318413486; Hans Gonggrijp 0318840409

Di19
Een avondje gierzwaluwen observeren. 21.00 uur; een "lezing op locatie" bij het carillon in de Dorpsstraat (hoek Brinkstraat), Bennekom. Hans Westendorp 0318418465

Juli

Za 11
Luntersche Buurtbosch
S 14.00 uur vanaf parkeerplaats bij restaurant "De Lunterse Boer", Boslaan 87, 6741 KD Lunteren, Govert Versteeg 0318484268

Za 18
De boeiende insectenwereld in paarse hei en zanding 14:00 uur P-plaats Carnegie Cottage Onderlangs te Otterlo Dick van Houwelingen 0318591531; Josephine Hendriks 0318591125

Za 18
Luntersche Buurtbosch
S 14.00 uur vanaf parkeerplaats bij restaurant "De Lunterse Boer", Boslaan 87, 6741 KD Lunteren, Govert Versteeg 0318484268

Zuid-West Veluwezoom

Op zondag 27 mei vindt de tweejaarlijkse Zompmarkt plaats rondom heemtuin De Zomp in Oosterbeek. Dit is een natuurmarkt waar u o.a. bijzondere wilde planten, biologische producten uit de regio en tweedehands natuurboeken kunt vinden en waar diverse organisaties op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid vertegenwoordigd zullen zijn. Ook zijn er die dag rondleidingen door de heemtuin en zijn er activiteiten voor kinderen. De natuurmarkt wordt van 12.00 uur tot 16.00 uur op De Dam in Oosterbeek gehouden.

Zaterdag 9 juni 12.00 uur.
IVN Zuidwest Veluwezoom organiseert samen met Informatiecentrum Renkums Beekdal onze eigen IVN 'Beekjesdag'. Tijdens de Beekjesdag kunnen kinderen in de leeftijd tot 12 jaar ervaren wat er in en om de beken leeft en groeit. Ouders krijgen de gelegenheid om kennis te maken met IVN Zuidwest Veluwezoom en Informatiecentrum Renkums Beekdal

Natuurbeleving

In de Discussieversie van de Structuurnota van de gemeente Utrechtse Heuvelrug (2008) wordt opgemerkt dat de waardering van natuur toeneemt in onze samenleving, maar dat de natuurbeleving van het brede publiek wel eens een heel andere zou kunnen zijn dan de natuurbeleving van natuurorganisaties. Leden van de Projectgroep van de Structuurnota verwachten dat “er in toenemende mate een spanning zal ontstaan tussen die twee verschillende natuurbelevingen, waardoor zonerings nodig zijn”. Tegen gestelde groepsbelangen ten aanzien van het gebruik van de natuur kunnen echter lang niet altijd worden opgelost door activiteiten ruimtelijk te scheiden. Hieronder zal ik dit nader toelichten.

Natuurbeelden

De wijze waarop we de natuur beleven hangt af van het natuurbeeld dat we voor ogen hebben. Als dat sterk afwijkt van een ideaal beeld uit het verleden, dan heeft dat invloed op onze natuurbeleving. Zo kan een kleinschalig agrarisch cultuurlandschap door iemand die het zich van vroeger herinnert heel anders worden beleefd en gewaardeerd dan iemand die het landschap niet van vroeger kent. Zelfs al is de structuur van het landschap in de loop der jaren niet veranderd dan zullen mensen van een oudere generatie veel soorten missen, zoals het gezang van de veldleeuwerik. Zij beleven het oude cultuurlandschap als sterk verarmd. De bosjes en houtwallen staan er nog als een soort toneeldecor. Sommigen ervaren dit gemis aan soorten als pijnlijk, soms zelfs als zeer pijnlijk. Terwijl de een enthousiast is over een prachtig landschap, voelt de ander “landschapspijn”. Door inflatie van het referentiekader zal die pijn na enkele generaties uitdoven.

Kennis en ervaring hebben invloed op onze natuurbeelden. Bij de ontwikkeling van kennis gaat het om zien (beeldscherpte), doorzien (beeldbegrip) en een verwachting die we op grond van ervaring hebben (beeldbelofte). Communicatie en educatie spelen een belangrijke rol bij die ontwikkeling. Het draagt bij aan de beleving en waardering van natuur.

Een natuurbeeld wordt niet alleen bepaald door kennis en ervaring, maar ook door het gebruik dat we van de natuur maken of zouden kunnen maken. Zo kunnen we verwachten dat een boer een grasland anders beleefd en waardeert dan een recreant uit de stad en dat een houtteler een bos anders bekijkt dan iemand die niet geïnteresseerd is in houtproductie. Ons natuurbeeld wordt bovendien beïnvloed door onze grondhouding ten opzichte van de natuur, dat wil zeggen de zin die we toeschrijven aan hetgeen we waarnemen en ervaren en dit als basis gebruiken voor ons handelen.

Grondhoudingen

Er zijn verscheidene typen grondhoudingen te onderscheiden, maar ik beperk me tot drie: een grondhouding als heerser, rentmeester of partner.

De heerser

De heerser ziet de mens als kroon op de schepping. De natuur is er voor de mens. Je kunt het je toe eigenen om het te kunnen gebruiken, zoals dat in Genesis wordt beschreven. Zijn grondhouding is antropocentrisch. Het gaat vooral om eigenbelang op korte termijn. De natuur wordt door een functionele bril bekeken. Natuur is gebruiksgroen

dat gemakkelijk vervangen kan worden. Wat niet bruikbaar is wordt aangeduid met onkruid, ongedierte en onland.

De rentmeester

De grondhouding van de rentmeester is eveneens antropocentrisch, maar hij streeft ernaar om natuurwaarden te behouden, ook voor toekomstige generaties. De rentmeester denkt dus op lange termijn. Hij streeft naar duurzaamheid. Het gaat daarbij zowel om het behoud van gebruikswaarden als om het behoud van biodiversiteit. Hij is zich bewust van de beperkte beschikbaarheid van natuurlijke hulpbronnen en zal daarom streven naar hergebruik van producten. Bij deze grondhouding past ook het besef dat het eten van vlees van koeien, die met geïmporteerde soja zijn gevoerd, ten koste zou kunnen gaan van tropisch regenwoud.

De partner

Bij deze grondhouding ziet en voelt de mens zich onderdeel van de natuur, dat wil zeggen onderdeel van het netwerk van betrekkingen tussen soorten. Hij beseft dat het uitsterven van een soort, al of niet door menselijk toedoen, gevolgen heeft voor veel andere soorten. Hij beseft dat ook hijzelf afhankelijk is van de natuur. Het is zijn bestaansbasis. De nadruk wordt dan ook vooral gelegd op het behoud van ecosystemen. De grondhouding is ecocentrisch en meer gericht op welzijn dan op welvaart en consumptie.

We voelen ons nauwelijks nog afhankelijk van de natuur zolang we voedingsmiddelen in de winkel kunnen kopen en over drinkwater kunnen beschikken, maar iemand die zijn levensbenodigdheden uit de natuur moet halen zal die afhankelijkheid direct ondervinden. Dat werd mij indertijd duidelijk gemaakt door een indiaan die ik in het binnenland van Suriname had ontmoet. Hij was zich bewust van zijn afhankelijkheid van planten en dieren die in het bos voorkomen en besepte dat al het leven op aarde uiteindelijk afhankelijk is van de zon. Toen ik dat vertelde tijdens een voordracht die ik gaf over ecologisch inzicht voor raadsleden van Amerongen en Leersum werd er luid geprotesteerd door de toenmalige wethouder van de SGP uit Leersum. Hij benadrukte dat het leven op aarde afhankelijk is van God. Zowel de indiaan als de wethouder gaven blijk van een afhankelijkheidsgevoel. Het verschil in taalgebruik verwijst echter naar een andere grondhouding ten opzichte van de natuur.

Bram Mabelis

Draagvlakvergroting

Bij de planvorming met betrekking tot de inrichting en beheer van natuurgebieden is het verstandig om na te gaan in hoeverre er kan worden gerekend op weerstand van het publiek. Inzicht in natuurbeelden die burgers voor ogen hebben kan helpen om door middel van voorlichting en communicatie het draagvlak voor een maatregel te vergroten. Ik geef drie voorbeelden:

Houtkap

Een grondhouding is moeilijk te beïnvloeden, maar een natuurbeeld kan veranderen door kennis en ervaring. Zo wordt het achterlaten van dood hout in het bos op het ogenblik geaccepteerd en zelfs gewaardeerd. De leuze “-dood hout leeft” wordt nu door vrijwel iedereen begrepen. Zo'n 50 jaar geleden was dat ondenkbaar. Bij grootschalige houtkap kun je echter op weerstand rekenen. Het bekende natuurbeeld wordt ineens vernietigd. Om voldoende draagvlak te krijgen wordt een voorgenomen maatregel tegenwoordig vaak ter plekke uitgelegd op een bordje. Daarop staat ook een telefoonnummer voor nadere toelichting. Bij houtkap kan het gaan om houtoogst of om omvorming van het (productie)bos naar meer natuurlijk bos. In het laatste geval kan het draagvlak worden vergroot door een ideaal beeld te schetsen hoe het bos er op den duur uit zal gaan zien. Voor de geloofwaardigheid zal het geschets-te beeld zo realistisch mogelijk moeten zijn. Als het gaat om houtoogst valt daaraan nog wel iets te verbeteren.

Recreatievoorzieningen

Het aanbrengen van veranderingen in het recreatieve gebruik van het bos kan eveneens op weerstand stuiten, zoals gebleken is bij de aanleg van een MTB route door een wandelgebied. De wandelaar zal het gebied nu anders beleven. In dit geval heeft men geprobeerd het draagvlak voor de aanleg van de MTB route te vergroten door kruisingen met wandelpaden zoveel mogelijk te vermijden. Aanvankelijk werden burgers echter niet over de plannen geïnformeerd en de communicatie kwam daardoor slechts langzaam op gang.

In de Structuurvisie wordt het belang van recreatie onderstreept. De gemeente zal samen met anderen een actieve rol spelen om “recreatievoorzieningen te verbreden”. Men wil dit bereiken zonder dat het natuur en landschap schaadt. Toename van recreatief gebruik van natuurgebieden zal echter leiden tot een toename van onrust en verstoring. Die invloed kan plaatselijk worden beperkt door het instellen van rustgebieden, dus door middel van zoneeringen, zoals voorgesteld door de Projectgroep van de Structuurvisie van onze gemeente en het Cluster van beleid en planvorming van het Nationale Park Utrechtse Heuvelrug. Het draagvlak voor het nemen van maatregelen kan worden vergroot door een goede communicatie met belanghebbenden. Daartoe worden er bijeenkomsten georganiseerd waar geïnteresseerden worden aangespoord om mee te denken. Men heeft dus gekozen voor procesplanning in plaats van einddoelplanning.

Ecoducten

In de Structuurnota wordt gepleit voor het realiseren van een aaneengesloten Heuvelrug, die niet onderbroken wordt door barrières. Door ecoducten over wegen aan te leggen kan deze doelstelling worden bereikt. Het belang hiervan is in 2014 uitgelegd door het team Natuur en landbouw van de provincie Utrecht. Dergelijke maatregelen kunnen in principe ook op steun rekenen van de Federatie Groene Heuvelrug (FGH), maar desondanks heeft ze be-

zwaar aangetekend tegen het geplande ecoduct N227. Hoe groot het draagvlak daarvan is binnen de ledenkring is onbekend. Er is nauwelijks over gecommuniceerd. De bezwaren waren niet alleen van financiële aard, want er werd ook op het verstoorte natuurbeeld gewezen als het ecoduct zou worden aangelegd. Het bezwaar heeft ertoe geleid dat de Provincie Utrecht aan een onderzoeksbureau opdracht heeft gegeven om alternatieven te onderzoeken. Het is een voorbeeld van goede communicatie met bezwaarden. Uiteindelijk is er toch gekozen voor het ecoduct en daar heeft de FGH zich bij neergelegd.

Conclusie

De wijze waarop we de natuur beleven hangt af van het natuurbeeld dat we voor ogen hebben. Het natuurbeeld wordt beïnvloed door onze grondhouding, onze kennis en ervaring van de natuur en het gebruik dat we ervan maken. Ik neem aan dat recreanten met verschillende recreatiepatronen ook zullen verschillen in de wijze waarop ze de natuur beleven, maar in feite heeft ieder zo z'n eigen natuurbeelden en de beleving ervan is zeer persoonlijk. De beleving wordt mede bepaald door geluiden die je al of niet hoort, door de geuren die je ruikt en door de stemming van het moment. Het lijkt me voor een terreinbeheerder dan ook praktischer om rekening te houden met de wijze waarop burgers de natuur gebruiken, of zouden willen gebruiken, dan hoe ze natuur beleven. In de praktijk gaat het om het afwegen van verschillende groepsbelangen, waarbij we moeten bedenken dat de natuur geen stem heeft. Daarom nemen natuurorganisaties haar in bescherming.

Bram Mabelis (landschapsecoloog)

Oude steenfabriek Blauwe Kamer
Tineke Wouda

Even voorstellen

Mag ik jullie even voorstellen.. Gerda Broere, geboren 25 oktober 1949., getrouwd en vier kinderen . Een duizendpoot en een bevlogen, warme en sociale vrouw. Vroeger administratief medewerker geweest, gediplomeerd dirigente , gediplomeerd kinderyogadocente en al jaren met hart en ziel actief voor het IVN. Gerda hield op de open dag van Natuurt Werkt een verhaal dat mij en velen anderen, ontzettend pakte. Een ontroerend, positief en vooral stimulerend verhaal, haar verhaal!!! Ik wilde jullie dit niet onthouden en heb haar gevraagd haar stuk naar de redactie te sturen. Het stuk spreekt voor zich en ik hoop dat jullie er net zo blij van worden als ik er van werd. Het is het verhaal van een bijzondere vrouw.

Cokkie Gadella

Gerda Broere

NatuurWerkt!

Waarom inzetten voor "NatuurWerkt" 11-3- 2018.

Een vraag die mij gesteld wordt door mijn kinderen en mensen uit mijn omgeving. Dat geeft stof tot nadenken en het lijkt me goed om die gedachten eens voor mezelf op een rijtje te zetten en op te schrijven om het voor mezelf helder te krijgen.

Een aantal jaren geleden benaderde Bert Berg mij met de vraag of ik samen met hem een werkgroep op wilde zetten. Het initiatief kwam van Cokkie Gadella, maar wegens tijdgebrek heeft ze die vraag bij Bert neergelegd. Een werkgroep voor mensen die even geen aansluiting vinden in de maatschappij, werkzaam laten zijn in de natuur. Het doel is o.a: werkritme, contacten met anderen, heilzame werking van de natuur, het gevoel te ervaren "er weer toe te doen", trots zijn op werkzaamheden samen verricht onder fijne omstandigheden en onder het genot van koffie met lekkers.

Het is voor mij steeds duidelijker dat ik dit werk alleen kan doen omdat het mijn passie is met mensen om te gaan en dat in de natuur te mogen doen, is voor mij een extra bonus. Als je met pensioen bent, heb je in je leven genoeg dingen moeten doen. Nu mag ik dingen doen die me raken. Zonder mensen te kort te doen die professioneel met deze groep werken, denk ik dat het van belang is dat mensen voelen dat je ze ziet, alle tijd voor hen hebt en het zonder er zelf financieel beter van te worden, er voor hen bent. Voor

foto Tineke Wouda

sommigen is het voldoende dat je voor gereedschap, koffie en lekkers zorgt en ze verder niet lastig valt met vragen. Sommigen willen wel wat van de natuur weten en sommigen houden van goede gesprekken. Dat is aftasten en soms een beetje opereren als een koorddanser, want ik heb er niet voor doorgeleerd; doe de dingen vanuit mijn hart, op gevoel. Daarom zit ik er soms stevig naast en daar leer ik dan weer veel van. Er zijn zoveel verschillende typen mensen. Het is mij wel duidelijk geworden dat iedereen bijzonder is en onderdeel van een puzzel. Elk stukje is belangrijk om tot een eindplaatje te komen.

Bij sommigen voel ik dat ik tekort schiet. Zelf geboren in een liefdevol nest, kom ik tot het besef dat dat helaas bij sommige mensen niet het geval is. Hoe komen ze af van een jeugdzonde, die hen hun hele leven achtervolgt. Ze geven toe dat ze geen lieverdjes zijn, maar ik bemerk dat ze vaak het hart op de goede plek hebben en zeer gevoelige types zijn. Sommigen zijn zeer boos op alles en iedereen en vinden dat iedereen hen tegen werkt. Daardoor zouden het levende bommen kunnen worden. Iets wat ik herken als ik lees over jongens bij IS, die in Syrië gevochten hebben. Wat is mis gegaan voordat ze werden tot boze jonge mannen, die uit nijd anderen een kopje kleiner maken. Mijn vraag is: wat kan ik eraan doen dat ze hun boosheid kwijt raken en weer zin in het leven krijgen. Als ik daaraan iets zou kunnen doen, dan heb ik het gevoel dat, ondanks dat men mij soms uitmaakt voor fossiel, er nog toe doe. Iets terug te mogen doen voor de maatschappij die mij goed gezind is geweest, door hulp te bieden aan mensen die het minder getroffen hebben in het leven, is mijn eindconclusie op de gestelde vraag waarom ik me voor "NatuurWerkt" graag inzet.

Gerda Broere-Mientjes

Scholenwerkgroep

Verslag scholenwerkgroep van het bezoek aan de BSO 1 maart 2018 op de Acacialaan .

Gidsen: Cathrien, Piet, Harald, Gerda. Stagiaires Laurien en Yvonne.

Na een vakantie op Cyprus 28 februari net op tijd thuis om bij de Groenhof materialen op te halen, die door Suze voor ons klaargezet zijn. De overgang van de Cypriotische lente naar Syberische kou is wel even wennen. Volgens de leidsters voor veel kinderen te koud om zo'n lange tijd buiten te zijn. Gelukkig heb ik wat spellen voorbereid, zodat we binnen in de speelhal en in een lokaal van de BSO ons in kunnen leven in de wereld van hazen en konijnen.

Yvonne en Laurien waren het haasje: Zij hebben als stagiaires in de speelhal een konijnenburcht uitgezet. Na afloop waren wij het haasje. Omdat de burcht met ducttape uitgezet is, zijn we nog een uurtje bezig om alle sporen van het plakband te verwijderen. In een lokaal spelen we het spel "Ren je rot". De ongeveer 40 kinderen worden in twee groepen verdeeld. Na een uurtje wisselen ze van spel.

De rolverdeling in de burcht is als volgt: Piet verteller, Yvonne die voordoet wat de bedoeling is. Laurien is mama of papa konijn, moer of rammelaar, dat met trappen van de achterpoot, stampen, of via een wit of rood licht aangeeft of er gevaar dreigt buiten de burcht. Bij rood licht moeten ze vluchten in de burcht. Harald is het grote gevaar als beer, of als vijand van de konijnen.

Harald speelt zijn rol zo levensecht, dat sommige kinderen door de leidsters in bescherming genomen moeten worden; of liever gezegd Harald, want die wordt bijna gemolesteerd door de kinderen, omdat hij mama/papa konijn op wil eten. Excuses aan de ouders als sommige kinderen daardoor slecht geslapen hebben.

In een ander lokaal leest Cathrien of Gerda een stelling voor

en moeten de kinderen nagaan of die waar of niet waar is. Waar is rennen naar het groene vak en niet waar naar het rode vak. De vragen zijn best moeilijk voor kinderen tussen de 4 en 7 jaar. Maar door samenwerking tussen gidsen en de kundige leidsters, die precies weten wat de kinderen aankunnen, wordt het vooral een plezierige beleving, waarmee ze spelenderwijs iets oppakken van het leven van hazen en konijnen. Voor mij blijkt dat toch een goede formule te zijn. Als de vraag goed is beantwoord, krijgen ze een fiche in de vorm van een vlinder, bloem, zon, of konijn, dat opgeplakt of op kleding genaaid kan worden.

We hopen dat kinderen nu weten dat moeder konijn/haas, moer heet en vader rammelaar. Dat hazen leven in kuiltes in de grond in een hazenleger en nestvlieders zijn. DWZ ze zijn niet blind en kunnen gelijk vluchten, dit in tegenstelling tot de konijnen die nestblijvers zijn en blind geboren worden en helemaal afhankelijk zijn van de borstvoeding van de moer. Konijnen worden geboren in een nest in de burcht, dat wervel heet.

Waarom denken we dat de paashaas eieren legt: Hazen leven in een hazenleger in landbouwveld, waar ook de weidevogels hun eieren leggen in het voorjaar. Vroeger dacht men dat vogels dat alleen deden in nesten in bomen. Men vond eieren en zag de hazen en zo ontstond dit verhaal van de paashaas die eieren brengt.

Aan de reacties van kinderen, leidsters en gidsen te zien, hebben we allemaal erg genoten van deze ochtend op de BSO. Liedje: Konijn en ik zijn hele dikke vrienden, konijn en ik, wij houden van elkaar. Bedankt voor de leuke samenwerking en hopen nog heel lang van elkaar te mogen genieten. Ter herinnering aan deze ochtend geven we een konijn voor in de boom. Leuk het bedankje van jullie aan leiding IVN: konijnen in het gras.

Namens scholenwerkgroep Rhenen/Veenendaal.
Gerda Broere-Mientjes.

foto Tineke Wouda

Heerlijk buiten.
Hout kappen, paden schonen.

NatuurWerkt!

Grote opkomst bij info-ochtend NatuurWerkt!

NatuurWerkt! is een project van het IVN met als doel mensen op vrijwillige basis uit een sociaal isolement te halen door op een ongedwongen manier in de natuur bezig te zijn ondersteund door mensen van het IVN.

Afgelopen woensdag 14 maart hielden de mensen van NatuurWerkt! in de Groenhof een informatieochtend voor belangstellenden. Een groot aantal geïnteresseerden waaronder burgemeester Van der Pas en de wethouders mevrouw De Heer van Rhenen en mevrouw Hollander van Veenendaal hadden de uitnodiging, net als vele anderen uit het sociaal domein zoals re-integratiebedrijven, verslavingszorg, jeugdzorg en vrijwilligerswerk aangenomen.

Na een warme ontvangst, met door de IVN leden gezette koffie en thee en smakelijk appelgebak, opende Bert Berg als één van de initiatiefnemers van het project de bijeenkomst met een uitgebreid verhaal over de historie en doelstellingen van NatuurWerkt! Ook bedankte Bert de ondersteunende instanties zoals de Rabobank en Dailyworkwear. De landgoederen Remmerstein en Prattenburg en Staatsbosbeheer die het mogelijk maken in de natuur te werken werden natuurlijk niet vergeten.

Daarna hield Gerda Broere een gloedvol betoog over de voordelen van het samen werken in de natuur op de manier zoals gebeurt bij NatuurWerkt!

Niet het resultaat telt bij NatuurWerkt! maar het samen bezig zijn en het luisterend oor dat er voor iedereen, ongeacht afkomst of sociale situatie, is.

Gerda haalde, naast iemand die dankzij NatuurWerkt! geen sportschool meer nodig heeft, ook enkele gevallen aan waarbij mensen na jaren werkloosheid mede dankzij NatuurWerkt! een baan hebben gekregen en uit hun sociale isolement zijn geraakt.

Dat haar positieve boodschap niet uit haar duim gezogen was bleek wel uit het verhaal van Ruben die vertelde hoe hij, dankzij de aandacht die hij tijdens de werkochtend kreeg van de IVN-ers en de deelnemers, zijn leven door NatuurWerkt! weer op de rit had gekregen.

Nadat Ruben zijn verhaal had gedaan was er tot slot gelegenheid voor de geïnteresseerden in de zaal tot het stellen van vragen, die door Bert Berg en Gerda Broere met verve beantwoord werden.

Op de vraag van een genodigde namens één van de re-integratiebedrijven waarom er niemand van het UWV en ook geen klantmanager van de gemeente Veenendaal aanwezig was, terwijl NatuurWerkt! volgens hem een heel geschikt project was, moesten zij helaas het antwoord schuldig blijven.

Ale Kok

Na gedane arbeid.....

Aktiviteiten KNNV

Zie website: <https://www.knnv.nl/wageningen/>
De KNNV biedt veel lezingen aan die publiekelijk (en zeker voor IVN-leden) toegankelijk zijn.

Onder "aktiviteiten afdeling" vindt u de aktiviteiten van deze maand.

Tineke Wouda

Nieuwe leden

A. Bouwman
W. van Hasselaar
Daphne Kalff
Imre van den Dop
Maarten van Leeuwen

Meedoen met IVN

Heeft u belangstelling om ook binnen IVN actief te worden en een bijdrage te leveren aan de vele werkzaamheden die het IVN doet, dan kunt u daarvoor altijd contact opnemen met de werkgroepcoördinator waar uw belangstelling naar uitgaat. Of neem contact op via het secretariaat.

Lid Worden van IVN

U kunt het werk van de IVN-afdeling Veenendaal-Rhenen steunen door IVN-lid te worden. Als lid bent U van harte welkom bij onze activiteiten.

Als lid, ontvangt U, naast ons Groene Blad dat minimaal 4 keer per jaar verschijnt, ook het kwartaalblad "Mens en Natuur" van de landelijke IVN vereniging.

Aanmelding:

<https://www.ivn.nl/word-lid>

Opzegging en/of verhuizingen:

z.s.m. opgeven via:
ledenadministratie@ivnveenendaal-rhenen.nl

Bijdragen Groene Blad.

Hebt u iets moois of unieks beleefd in de natuur, vertel dat door een stukje te schrijven voor het Groene Blad. Iedere bijdrage is welkom. Deel deze ervaring met de lezers van dit blad. Net zoals die prachtige foto die u hebt gemaakt. Laat iedereen meegenieten van al het mooie van de natuur.

Weidebeekjuffer
Tineke Wouda

INDIEN ONBESTELBAAR:
KERKEWIJK 254
3904 JL VEENENDAAL

